

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора економічних наук, професора,
професора кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету «Чернігівська політехніка»**

Дуки Анастасії Петрівни

на дисертаційну роботу

Коноплі Ярослава Юрійовича на тему:

**«Державне регулювання та контроль у сфері використання земельних
ресурсів в Україні»,**

**подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування**

Актуальність обраної теми дисертаційної роботи

Земельні ресурси відіграють провідну роль у забезпеченні соціально-економічного зростання, зокрема, в країнах з потужним аграрним потенціалом, до яких належить і Україна. В даному аспекті великого значення набуває питання ефективного регулювання і контролю за використанням земельних ресурсів за умов необхідності забезпечення сталого розвитку, гарантування прав землевласників та землекористувачів, охорони та збереження природних ресурсів країни.

Еволюція становлення державного регулювання і контролю сфери використання земельних ресурсів в Україні відбувалась у тісній взаємодії з політичним поступом, економічними та соціальними перетвореннями держави. Особливо відчутними стали зміни останніх років, що пов'язані із запровадженням земельної реформи та відкриттям ринку земель сільськогосподарського призначення. Проте, слід відзначити, що таке становлення супроводжувалось і негативними тенденціями, такими як

корупція та бюрократія в земельній сфері, проблеми щодо ефективності використання земельних ресурсів, охорони навколишнього середовища та збереження якості земель.

Таким чином, актуальність теми дисертаційної роботи Коноплі Я. Ю. щодо державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів є надзвичайно актуальною та значимою в умовах сучасних викликів і потреб України.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконана в рамках реалізації науково-дослідних тем Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема, таких: «Публічне управління та децентралізація влади» (номер державної реєстрації 0120U101815), в межах виконання якої автор запропонував методичні засади моніторингу та контролю використання земельних ресурсів в контексті децентралізації; «Європейський досвід інноваційного розвитку системи публічного управління для забезпечення суспільної стабільності України» (номер державної реєстрації 0120U104277), під час виконання якої дисертантом було сформовано пропозиції щодо впровадження зарубіжного досвіду з метою удосконалення державного регулювання і контролю за використанням земельних ресурсів; «Розробка науково-прикладних засад реалізації державної політики розвитку підприємництва в умовах децентралізації влади» (номер державної реєстрації 0120U101816), в рамках виконання якої автором було розроблено пропозиції з метою державного стимулювання розвитку малих агропромислових підприємств в контексті надання їм пільгових умов використання земельних ресурсів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Вивчення змісту дисертаційної роботи дає підстави зробити висновок щодо достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що були сформовані в дослідженні. Дисертаційна робота логічно побудована, її автор системно підійшов до постановки проблеми, формулювання задач, обравши вірні методи та прийоми дослідження.

Для вирішення поставлених завдань дисертаційної роботи було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи, а саме: ретроспективного аналізу – для простеження еволюції наукових підходів до визначення понять «земельні ресурси», «державне регулювання у сфері використання земельних ресурсів», «державний контроль за використанням земельних ресурсів»; групування та узагальнення, діалектичного і системного підходів – з метою аналізу та систематизації наукових підходів щодо об'єкта дослідження, формулювання і доведення гіпотези про необхідність зміни підходів до державного регулювання і контролю щодо використання земельних ресурсів, формування критеріїв, а також проведення оцінки ефективності механізмів державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів в Україні; аналізу та синтезу – для трактування дефініційного наповнення окремих понять, обґрунтування застосованих принципів та підходів для досягнення визначених завдань; графічного, схематичного, табличного способів відображення інформації – для візуалізації інформації; нормативно-правового – для дослідження інституційно-правового забезпечення державного регулювання та контролю за використанням земельних ресурсів; статистичного та економічного аналізу – з метою дослідження ключових детермінант впливу на процеси державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів.

Аргументованість наукових положень дисертаційної роботи базується на використанні у процесі дослідження статистичної та фактологічної інформації, що ґрунтується на даних української статистики, нормативно-правових документах державних органів влади, наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених, результатах досліджень автора.

Обґрунтованість наукових пропозицій, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародній та регіональних науково-практичних конференціях, науковими публікаціями автора. Зміст опублікованих праць відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Структура і зміст дисертаційної роботи.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Коноплі Я.Ю. складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Загальний обсяг роботи становить 226 сторінок, з них основний текст – 171 сторінка.

Логічна структура побудови змісту дисертаційної роботи засвідчує високий професійний рівень дисертанта. Наукове дослідження оформлене відповідно до встановлених вимог та містить усі необхідні структурні компоненти.

Автором чітко визначено мету, зміст розроблених завдань структурно й логічно узгоджені, а їх перелік є достатнім для розкриття обраної теми дослідження. У дисертації розглянуто теоретико-методичні основи та практичні рекомендації щодо удосконалення державного регулювання і контролю сфери використання земельних ресурсів в Україні.

Перший розділ дисертаційної роботи присвячено дослідженню теоретичних засад державного регулювання і контролю у сфері використання земельних ресурсів. Так, дисертантом було проаналізовано наукові підходи до трактування дефініції «земельні ресурси» в контексті державного регулювання та контролю, запропоновано класифікацію земельних ресурсів

України за різними групами класифікаційних ознак (с. 36-42); розкрито концептуальні основи формування і реалізації державної політики щодо використання земельних ресурсів та надано авторське визначення поняттям «державне регулювання у сфері використання земельних ресурсів» та «державного контролю за використанням земельних ресурсів» (с.65-76); досліджено закордонний досвід державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів, визначено ефективні інструменти, що можуть бути застосовані в Україні (с. 78-93).

Другий розділ дисертації висвітлює питання особливостей державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів в Україні. В цьому розділі автором було проведено аналітичне дослідження та систематизовано ключові детермінанти впливу на процеси державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів в Україні (с.97-117); охарактеризовано інституційно-правове забезпечення державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів в Україні (с.118-137); розроблено критерії та методичний інструментарій оцінки ефективності державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів в Україні (с. 137-152).

Третій розділ дослідження містить формулювання стратегічних напрямів щодо реалізації ефективної системи державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів (с. 155-171), що стало основою для комплексної структурно-функціональної моделі удосконалення державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів (с. 172-184).

Дисертаційна робота є логічною, послідовною та завершеною працею, що виконана автором самостійно. Матеріал викладено послідовно і відповідно до завдань та структури дисертації

Наукова новизна одержаних результатів

Дисертаційна робота, виконана Коноплею Я.Ю., є завершеним науковим дослідженням, в якому здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми щодо розробки й обґрунтування теоретичних засад державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів в Україні.

Серед наукових здобутків Коноплі Я.Ю. на особливу увагу заслуговують

такі:

уперше:

- розроблено організаційно-функціональну модель удосконалення державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів, що включає сукупність таких взаємопов'язаних елементів: домінанти регулювання використання земельних ресурсів, вимоги, цілі, принципи, завдання, суб'єкти, об'єкти, етапи реалізації, критерії оцінки результативності та стратегічні пріоритети державного регулювання і контролю у сфері використання земельних ресурсів. Зазначена модель може стати основою підвищення ефективності реалізації земельної реформи в Україні, сприятиме інноваційним змінам у використанні земельних ресурсів та створить базис для нарощення агропромислового потенціалу країни на засадах зеленої економіки;

удосконалено:

- теоретичні підходи щодо класифікації земельних ресурсів в контексті державного регулювання і контролю через систематизацію за класифікаційними ознаками в межах таких груп: економічні, правові, соціальні та екологічні;

- визначення змісту функцій земельних ресурсів з позиції державного регулювання і контролю, а також уточнення їх переліку, а саме:

забезпечувальної, розвиваючої, просторової, сировинної, виробничої, екологічної, соціальної, історико-культурної та безпекової;

- характеристика ключових детермінант впливу на державне регулювання і контроль використання земельних ресурсів в Україні через їх систематизацію за класифікаційними ознаками, зокрема: масштаб впливу та охоплення; походження причини впливу; природа впливу; результат впливу. Така класифікація сприятиме підвищенню ефективності процесів державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів через врахування впливу визначених чинників в процесі розробки і ухвалення управлінських державних рішень;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат шляхом уточнення таких понять: «земельні ресурси», «державне регулювання у сфері використання земельних ресурсів», «державний контроль за використанням земельних ресурсів»;

- систематизація зарубіжного досвіду щодо державного регулювання та контролю сфери використання земельних ресурсів та розробка пропозицій щодо впровадження найбільш успішних практик в Україні, запропоновано модель механізму імплементації закордонного досвіду державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів України;

- методичний інструментарій оцінки ефективності державного регулювання та контролю за використанням земельних ресурсів, що базується на визначенні переліку параметрів (економічної, функціональної та соціальної ефективності). Це дає змогу проводити аналіз та оцінку ефективності державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів;

- стратегічні напрями формування ефективної системи державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів, які передбачають наступне: підвищення ефективності державного регулювання і контролю щодо використання земельних ресурсів, зростання інвестиційної привабливості українського аграрного сектору, удосконалення ведення

земельного кадастру та здійснення моніторингу використання земельних ресурсів, посилення і розширення громадського контролю за використанням земельних ресурсів, удосконалення регулювання і контролю земельного ринку, посилення заходів екологічного контролю та охорони земельних ресурсів;

- формування єдиної цифрової платформи використання земельних ресурсів для підвищення ефективності державного регулювання і контролю. Запропонована платформа виконує роль віртуального простору з метою створення умов для комунікації всіх учасників відносин землекористування і посилення державного контролю.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Практичне значення сформульованих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що розроблені й обґрунтовані наукові напрацювання, представлені в дисертаційній роботі, закладають наукове підґрунтя практичного вирішення проблеми удосконалення державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів в Україні.

Результати дослідження, висновки і рекомендації, що містяться у роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності СТОВ «Полісся» та Козелецької селищної ради Чернігівського району Чернігівської області.

Основні теоретичні висновки й науково-практичні рекомендації автора впроваджено в освітній процес Національного університету «Чернігівська політехніка» МОН України, зокрема, під час розроблення методичного забезпечення та викладання навчальних дисциплін, а саме: «Адміністративно-територіальний менеджмент», «Системний підхід в публічному управлінні» та «Публічне адміністрування».

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертації висвітлено в 10 наукових працях, з них: одна стаття – у виданнях, що індексуються у наукометричній базі Web of Science, три статті – у наукових фахових виданнях, одна стаття – у закордонному виданні, п'ять публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 4,05 д. а., з яких автору належить 3,17 д. а.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502).

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Дисертант дотримувався норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

Незважаючи на високий науковий рівень дисертаційного дослідження, слід зазначити наступні зауваження та дискусійні положення:

1. У другому розділі дисертації (с.97-152) автору було б доцільно надати більш ґрунтовний статистичний аналіз динаміки використання земельних ресурсів за видами господарського використання, що надало б більшої обґрунтованості сформованим пропозиціям.

2. В п.п. 2.2. під час аналізу інституційно-правового забезпечення державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів в Україні (с. 118-137) доцільним було б системно і комплексно представити усю сукупність соціально-економічних інтересів всіх учасників відносин землекористування, їх різноманітність, єдність і протиріччя, адже суттєвою ознакою державного регулювання і контролю є реалізація і захист відповідних інтересів, що неодноразово відмічається в тексті дисертації.

3. Дисертант на основі проведеного дослідження визначає стратегічні напрями формування ефективної системи державного регулювання та контролю у сфері використання земельних ресурсів, детально описуючи тактичні заходи, проте залишається незрозумілим в якій саме послідовності повинні застосовуватись ці заходи, зокрема застосування економічних інструментів.

4. У третьому розділі (с. 173-176) представлена структурно-функціональна модель удосконалення державного регулювання та контролю використання земельних ресурсів в Україні, яка складається з сукупності компонентів. Головним недоліком даної частини роботи є відсутність у ній обґрунтування сутності та взаємозв'язку складових даної моделі. Не зрозумілим залишається: - що саме автор розуміє під забезпеченням (створенням) оптимальних соціально-економічних та організаційно-правових

умов діяльності; - яка роль у даній моделі відводиться освіті, науці та громадськості; - яким чином передбачається забезпечити реалізацію запропонованої моделі.

5. Варто було б глибше вивчити проблему корупції у сфері державного регулювання та контролю за використанням земельних ресурсів в Україні, що посилює конструктивну частину дослідження додатковими аргументами та пропозиціями.

Проте в загальному підсумку зазначені зауваження не носять принципового характеру та є свідченням широти обраної проблематики дослідження, отже, не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота на тему «Державне регулювання та контроль у сфері використання земельних ресурсів в Україні» є самостійною та завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення. Дисертантом вирішено актуальну наукову проблему, поставлені і розв'язані складні наукові завдання, отримані нові наукові результати.

Наукові положення, висновки й рекомендації, викладені у дисертації, є достовірними, доведеними до практичної реалізації, характеризуються достатньо високим рівнем обґрунтованості, що пояснюється репрезентативністю вихідної теоретичної та емпіричної інформації, використанням сучасної методології та інструментарію дослідження. Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації і пропозиції в комплексі поглиблюють теоретичні засади та практичні аспекти прийняття ефективних рішень у сфері державного управління.

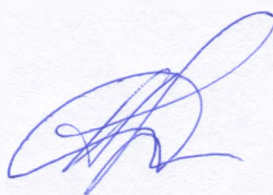
Дисертаційне дослідження Коноплі Я.Ю. відповідає паспорту спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування.

Зміст, структура, обсяг та оформлення дисертаційної роботи відповідають вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями від 19 травня 2023 року № 502).

Зазначене дає змогу зробити висновок, що Конопля Ярослав Юрійович, автор дисертаційної роботи на тему «Державне регулювання та контроль у сфері використання земельних ресурсів в Україні», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
та адміністрування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
МОН України

А.П. Дука